

ಶೃಂಗಾರಕಲೆ

ಪುಟ 39ರಿಂದ..

ಎಲ್ಲೋರದ ಗುಹಾಂತರ ದೇಗುಲ, ರಾಜಸ್ಥಾನದ ರನಕ್‌ಪುರ, ಅಲ್ಲೋರಾದ ನಂದಾದೇವಿ, ಭುವನೇಶ್ವರದ ಲಿಂಗರಾಜ ದೇವಾಲಯ ಮೊದಲಾದವು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಹಂಪೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ, ನಾಡಕಳಸಿ, ಸೋಮನಾಥಪುರ, ಭಟ್ಟಳದ ಕೇತಪ್ಪಯ್ಯ ನಾರಾಯಣ ದೇಗುಲ, ಬಾದಾಮಿ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯ, ಐಹೊಳೆ, ಮೊದಲಾದ ಕಡೆ ಇಂತಹ ಮಿಥುನ ಅಥವಾ ಶೃಂಗಾರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಈ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಶಿರಸಿ ಸಮೀಪದ ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಾಮ ಸೋಮಸಾಗರದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನ ದೇವಸ್ಥಾನವೂ ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಪುಟ್ಟ ದೇಗುಲ 17ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಕಾಲದ ನಂತರ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯ ವಿವರ. ಸ್ಥಳೀಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು 10ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ದೇವಾಲಯವಿದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ನಡೆದರೆ ವಿವರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದು.

ಎಲ್ಲವೂ ಶಿಲಾಮಯ

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವ ದೇಗುಲ 2400 ಚ. ಅಡಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಕಡೆ ಶಿಥಿಲಗೊಂಡಿದೆ. ತಲವಿನ್ಯಾಸವು ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ ಹಾಗೂ ನವರಂಗದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅಂತರಾಳದ ದ್ವಾರವು ಅಲಂಕೃತ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಎರಡೂ ಕಡೆ ದೇವಕೋಷ್ಟಕಗಳಿವೆ. ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ನಯವಾದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಿದ್ದು, ಮೇಲಿನ ವಿತಾನದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಕಮಲದ ಹೂವಿನ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರದ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಂತಹ ಶಿಲಾರಚನೆಗಳು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಂತಿವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಡೆ ಬೃಹತ್ ಏಕಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಮಂಟಪವು ಮೂರು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಶಿಖರವು ಕದಂಬ ನಾಗರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಶಿವನ ಹಲವಾರು ವಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣದ ಹೊರಭಾಗದ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಗಾರರು, ಪಕ್ಷಿ, ಕಮಲದ ಚಿತ್ರಗಳಿದ್ದು, ಜೊತೆಗೆ ಮಿಥುನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಟಿಯಲಾಗಿದೆ. ದೇಗುಲದ ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಟಿಯಲಾಗಿದ್ದು, ಸಾಲಿನ ಮಧ್ಯೆ ದೇವರ ಚಿತ್ರಗಳಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಖಜುರಾಹೋದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಗೋಡೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲಿನ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲೇ ಕಟಿಯಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಣಯಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಬಾಗು ಬಳುಕುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಾಲನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ.

ಶಿರಸಿಯಿಂದ 8 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರವಿರುವ ಸೋಮಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಈ ಕಲ್ಲಿನ ದೇಗುಲದ ಹಿಂಭಾಗ ಉಮಾ (ಪಾರ್ವತಿ) ಸಹಿತ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ದೊಡ್ಡ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ರಥೋತ್ಸವ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಸೋಮತೀರ್ಥವೆಂಬ ಪುಷ್ಕರಣಿಯಿದ್ದು, ಚಂದ್ರ (ಸೋಮ)ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಈಶ್ವರನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸೋಮಸಾಗರ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆಯಂತೆ.